

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De virtute temperantia. Cap. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

fuis, rex est super Israel constitutus, non perseverans in humilitate, & regnum amisit & vitam. Si caute la Samson, si Salomonis deuotio perseverantiam retinissent, necis profecto priuaretur sapientia, nec ille viribus. Hoc summa honestatis inigne, hanc totius probitatis vnicam fidamque custodem, custodiri à vobis firmiter hortor & precor.

Actiones perseverantiae sunt: I. Laborem virtutis ex temporis diuturnitate prouenientem tolerare & vincere.

II. Non obstante eo labore, virtutis opera continuare, & in eo, quod semel coepimus, stabiles permanere.

III. Nec amore vitae, nec timore mortis, nec minis, nec promissionibus, quod fecit Susanna, à rectitudine separari.

Postulatio Perseuerantiae: Domine Iesu Christe amator noster perseuerantissime, qui cum semper dilexisses tuos, in finem dilexisti eos, & in cruce pendens & dicens, [consummatum est,] illustrissimum nobis exemplum perseuerantiae dedisti, fac nos in eo, quod ob tuum obsequium coepimus, stabiles, & in omni virtute perseverantes, vt cum Apostolo tuo possimus dicere: Fidem seruauimus; & cum exemplo patientiae Iob, quia [donec deficiamus, ab innocentia nostra non recedemus.] Nam si nos fidem vsque ad finem tibi seruauerimus, absque dubio à te, remuneratore fidelissimo, [mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem] recipiemus. Quam da nobis, rogamus supplices, per tuam infinitam bonitatem. Amen.

De Constantia. §. VIII.

Constantia, est virtus, qua quaecumque impedimenta virtutis, vel ex ipsa humani cordis mobilitate, vel ex causis extrinsecis prouenientia, superamus, & in bono stabiliter permanemus. In hoc ergo à Perseuerantia distinguitur, quod haec difficultati ex longitudine temporis dimananti resistit, illa verò reliqua extrinseca impedimenta & humani ingenij instabilitatem respicit. Istamque esse constantiae naturam, satis indicat Ambrosius illis verbis: Gratia preparandus est animus, exercenda mens, stabilienda ad constantiam, vt nullis perturbari animus possit terroribus, nullis frangi molestiis, nullis supplicis cedere.

Incentimenta ad constantiam sunt: I. Constantia sanctorum martyrum, qui tormentis acerbissimis interrogati, & timore mortis adacti, vt fidem desererent, semper immobiles perstiterunt, & nunquam verum Deum abnegarunt. Item constantia omnium sanctorum, qui inter magnas difficultates nunquam à desiderio perfectionis auulsi sunt. Nos igitur, qui non vsque ad sanguinis effusionem restitimus, neque vsque ad mediocritatem proficimus, vtique debemus eorum exemplis accendi, & ob nulla impedimenta à virtutis inquisitione cessare.

II. Per constantiam protoparentis nostri, erratum corrigimus, & famam amissam vtique resarcimus. Ille enim quia in veritate non stetit, & verbis vxoris emollitus est, seipsum & nos perdidit. Hoc autem immane facinus detestamur, & damnum nobis illatum reparamus, cum in gratia, nobis per Iesum Christum Saluatorem nostrum restituta, persistimus, & impedimenta vniuersa virtuti reluctancia prosterminimus.

III. Bonum amittimus, à quo per inconstantiam recessimus, & ad virtutem capessendam necesse est vsque ad finem persistere, nec sufficit eius studium in-

choare. Quod si cordis instabilitas nos ad id, quod coepimus, deserendum sollicitet, aut quauis impedimenta insuperabilem esse difficultatem obtendant, expendamus animo, Deum, cuius potentia nulla est mensura, nostrum auxiliatorem esse, qui & impedimenta nobis, non aliter quam lapidem sepulchri, sanctis mulieribus tollit, & omnem difficultatem superabit. Vnde ipse ait per Isaiam: Ne timeas, quia ego tecum sum, ne declines: quia ego Deus tuus confortauit te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera iustis mei.]

Actiones Constantiae sunt: I. Statum perfectionis, quem semel arripimus, nunquam mutare.

II. Modum orandi, & nos cohibendi, & in virtutibus proficiendi, quem à maioribus didicimus, nisi manifestè à Deo ad alium vocemur, semper tenere.

III. In loco aut ministerio, in quo nos obedientia posuerit, sine vlla inquietudine requiescere.

IV. Superfluos discursus, & saecularium non necessarias visitationes, & à nostro instituto aliena negotia, fugere.

V. Cogitationes & desideria, in vno, scilicet in Deo, quem vt finem quarimus, fixas habere.

VI. Ab his, quae Deo placent, ob nullam obortam difficultatem cessare.

VII. In desiderio proficiendi & virtutem augendi, nunquam in tepefcere.

Postulatio Constantiae: Domine Iesu Christe, qui ab hostibus veritatis in crucem actus, & ad descendendum inuitatus, descendere noluit, vt nostram redemptionem perficeres, & ad constantiam animares: fac nos, oramus intentè, tuae inuictae constantiae imitatores verissimos, vt à cruce, quam pro te semel portare coepimus, nunquam per ignauiam desistamus. Amen.

De Virtute Temperantiae.

CAPVT IX.

OSTREMA ex virtutibus moralibus est Temperantia, quae ad cohibendum appetitum concupiscibilem data est; in eoque appetitu residet, licet secundum aliquos, non inferioris notae Theologos, in voluntate quoque resideat. Putant enim omnes, virtutes, ad Fortitudinem & Temperantiam pertinentes, ex duplici habitu coalescere, quorum alter afficit appetitum, alter verò voluntatem. Sed quia hoc non est nostri instituti definitio, nec asserimus, nec negamus. Temperantiae, multae sunt, tum species, tum potentiales partes, seu virtutes annexae, quae hominem temperatum reddunt, nempe Abstinencia, Sobrietas, Castitas, Virginitas, Pudicitia, Maceratio, Mansuetudo, Clementia, Modestia, Humilitas, Paupertas, Taciturnitas, Studiositas. De quibus sigillatim tractandum.

De Temperantia. §. I.

Temperantia, est virtus moralis, cuius praesidio cohibemus passiones appetitus concupiscibilis, quae versantur circa delectabilia sensuum, praecipue gustus & tactus, ad quorum duorum sensuum functiones, aliorum sensuum actus ordinantur. Alio

modo

Marc. 16.
4.

Isa. 41.
10.

Dan. 13.

Ioan. 13.

1.

Ioan. 19.

30.

2. Tim. 4.

7.

Iob. 27-5.

Luc. 6-38

Ambros. 2.
Offic. 2.8.

Iustin. in
signo vi-
ta de eb-
rietas. c. 1.

modo sub nomine continentiae definit eam pulchre Laurentius Iustinianus: Est, inquit, amor Deo se se integrum incorruptumque seruans: vel est, nihil appetere penitendum, in nullo moderationis legem excedere, & sub iugo rationis cupiditatem domare. Contra hunc Augustinus ait: Temperantia est affectio coercens & cohibens appetitum ab iis rebus, quae turpiter appetuntur.

Incitamenta ad Temperantiam sunt: I. Hac virtus innocentiae & sanctitatis vespigal fuit, quam voluit Deus in Paradiso voluptatis sibi a parentibus nostris exolui. Tandiu innocentiam tenuerunt, quandiu Temperantiam perfoluerunt: hoc vero moderationis tributo denegato, in miserum peccati statum prolapsi sunt. Vnde Ambrosius: Temperantia est, quae refecat cupiditates. Hanc primis hominibus tenendam mandauit Deus, dicens: De fructu autem ligni, quod est in Paradiso, non edetis, neque tangetis illud, ne moriamini. Et quia non est tentata, ideo transgressores virtutis egregiae, Paradisi exules facti sunt, & immortalitatis exortes.

Ambr. li.
de Iacob.
c. 2.
Gen. 2.

Hebr. 13.
14.

II. In hac vita exules & peregrini sumus, qui non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus; æquum ergo est, vt res huius vite non ad luxum & voluptatem, sed ad vsum & necessitatem accipiamus. Quæ ratione Petrus Apostolus nos ad Temperantiam hortatur, sic scribens: Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.]

1. Petr. 2.
11.

III. Temperantiae virtute similes Angelis effici-mur, à brutis & irrationabilibus discedimus, & ad euolandum in cælum alis contemplationis præparamur. Quis enim addubitet illum Angelis similem fieri, cuius caro quantum possibile est, à sensibilibus elongatur: Et illum à brutis maximè discedere, cuius corpus bestiales motus, & animalium rationis expertium voluptates abominatur? Eumque tandem ad contemplationem parari, qui terrenæ cupiditatis visco non tenetur? Talis erat Ioannes Baptista, cuius vita fuit Temperantiae mirum exemplum. Ideo vocatus est Angelus: Ecce mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Quo nihil Deo similis, nihil à brutis bestiisque distans, nihil ad Dei contemplationem aptius inuenitur.

Malach.
3. 1.

Actiones Temperantiae sunt: I. In rebus, quæ ad corporis voluptates pertinent, omnem honestatem & morum decorem amplecti.

I. L. Omnem turpitudinem per honestam verecundiam timere, & de his quæ mentis munditiæ repugnant, erubescere.

III. In voluptatibus corporis assumendis, pro mensura non aliud quam necessitatem habere. Ad quod Augustinus ait: Habet vir temperans in rebus huius vite regulam, vtroque testamento firmatam, vt earum nihil diligit, nihil per se appetendum putet, sed ad vite huius atque officiorum necessitatem, quantum satis est, vsurpet.

Aug. lib.
de mori-
bus Ecclæ
s. c. 21.

Postulatio Temperantiae: Domine Iesu Christe, candor lucis æternæ, qui non solum ob corporis pulchritudinem, sed & ob animæ puritatem, dictus es [speciosus forma præ filiis hominum.] illustra mentem nostram, & corpus nostrum, Temperantiae claritate, vt similes tui effecti, merito fratres tui, quos in tantam dignitatem extulisti, & filij Dei nominemur & simus. Amen.

Esai. 44.
3.

De Abstinentia. §. II.

Abstinentia, est virtus, qua voluptatem, in vsu ciborum sitam, refrænamus, & debitum mo-

dum in eorum sumptione constituimus. De qua Basilius sub alio nomine ait: Continentiam autem appellamus, non si quis se à cibo penitus abstineat; quando hoc violenta quadam vite dissolutio est: sed eam, quam tollendæ contumaciæ corporis causa, pietatis ergo, de industria sequimur rerum voluptatem titillantium abstinentiam. Est itaque duplex huius virtutis pars; altera, quæ in alimentis necessaria sumit; altera, quæ sine notando salutis detrimento pro virtutis amore ex necessario alimento aliquid demit.

Basil. in
reg. c. 6. su-
suis di-
spus.

Incitamenta ad Abstinentiam sunt: I. Christus Dominus abstinentiam perpetuè coluit, parcissimis cibis vtens, & [quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit,] & abstinentiæ præceptum tulit, dicens: Ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Sanctos etiam omnes ad abstinentiam sectandam occultis mentis instinctibus hortatus est: qui dum ciborum corporalium delicias contempserunt, se miracè ad delicias spiritus præpararunt.

Matth. 4.
2.
Luc. 21.
34.

II. Abstinentia orationi copulata, multa & magna dona à benignitate Domini solet impetrare, vt passim ex diuinis Scripturis constat. Dumque corpori superflua denegamus, ad orationis studium, atque adeo ad cælestia dona suscipienda, capaciores effici-mur. Egregiè namque dixit Cyprianus: Sed & de victu parco & sobrio potu, diuinis dignationibus admonemur, scilicet ne vigore caelesti sublimem iam peccus illecebra secularis eneruet, vel ne largioribus epulis mens grauata, minus ad preces orationis euigilet.

Cyprian.
li. 4. epist.
7.

III. Magni momenti est ad tenendam abstinentiam illa consideratio, quam Laurentius Iustinianus latè prosequitur: Quanti scilicet antea diuites, & postmodum ad mendicitatem delapsi fame tabescunt: quanti ægroti vtriusque sexus ex defectu necessarij alimenti pereunt: quanti innocentes & conspicuæ vite viri, in graui aut extrema necessitate degunt, in quorum conspectu, ciborum superfluitate & lauitia distendi, vix potest à nota crudelitatis excusari.

Iust. li. de
disciplina
monast. c.
20.

Actiones Abstinentiæ sunt: I. Cibos ab Ecclesia vetitos, pro tempore, quo prohibentur, non sumere.

II. Ieiunia Ecclesiastica exactè seruare, ex propria regula aut instituto ordinata custodire: & ex consilio aliqua non præcepta suscipere.

III. Hora consueta secundum morem regionis aut congregationis, in qua viuimus, manducate.

IV. Cibos lautiores ac pretiosiores, quam necessitas & status ferat, auersari.

V. Communes cibos, non exquisitè præparatos, sed vtrumque oblatos, libenter comedere.

VI. Quantitatem ciborum, salutis corporis necessariam, & salutis animæ non officientem, tantum accipere.

VII. Ante comestionem, cogitationes de cibis penitus abscondere, & in ipsa comestione astum & nimiam auiditatem cohibere.

VIII. Ex quantitate, & qualitate, & numero esculentorum, ea omnia subtrahere, quæ salutis carnis non noceant, & mentis puritati deseruiant. Hoc enim est quod inquit Petrus: Ministrare in scientia abstinentiam: ita scilicet abstinentiam custodite, vt mensuram discretionis minimè posthabeat.

2. Petr. 1.
6.

Postulatio Abstinentiæ: Domine Iesu Christe, qui cum sis Deus noster, cibus etiam noster in sacro-

sancto

sancto Eucharistia mysterio fieri dignatus es: accende in nobis tui ardentissimum desiderium, & carnis viles concupiscentias enervat, ut eam frugaliter reficientes, & ut tabernaculum tuum virtute abstinentiae mundantes, per puritatem eius, qua à vitiis abstinere, & per mundiciam mentis, qua corporis delicias spernit, ad frequentiore panis caelestis receptionem disponamur. Amen.

De Sobrietate. §. III.

Sobrietas, est virtus, qua affectum & usum potio- nis, praecipue inebriare valentis, moderatur. Quam virtutem Theologi, qui semper presè loquuntur, ad vinum & reliqua, quae inebriare possunt, restringunt; at ex usu patrum ad omnem potum extenditur, immò & cum Abstinentia confunditur, iuxta illud: Sobriè, & iustè, & piè vivamus in hoc saeculo.]

Incitamenta ad sobrietatem sunt: I. Mala ebrietatis, in quibus exponendis multi sunt Patres, Basilus, Chrysostomus, Augustinus, Bernardus, & alij. Scriptura etiam accerrimè in ebriosos invehitur. Ab his omnibus meritò superfedemus, quoniam non ad saeculares populi, sed ad viros spirituales religionum scribimus. Qui illam Pauli sententiam sibi commendatam existimant: Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum & frequentes tuas infirmitates. Quo ostendit iustum & religiosum virum, ad multos annos aquae potu recreatum, ingrauescente aetate, modico vino debere esse contentum.

II. In prophanis hominibus damnatur ebrietas, quia potioris partis eorum, scilicet rationis, usum tollit. In seruis autem Christi, immoderatus potus licet usum rationis non tollat, tamen rationem obnubilat; & curiositas exquisitè bibendi minuit curam rectè vivendi. Per sobrietatem ergo cohibenda est, ne dum in potu delicias quaerimus, saecularium more, animae verissimam voluptatem, quae à morum puritate pender, amittamus.

III. Iustis dictum est in Canticis canticorum: Bibite amici, & inebriamini charissimi: qui sine dubio ad sobriam & sapientiae plenam ebrietatem spiritus inuitantur. Gregorius enim ait: Christi desiderio se affligunt ieiuniis, afficiunt lacrymis, exercent meditationibus divinis, sola quae sunt aeterna, cogitant, contemplationibus vacant, ad hoc laborantes, ut ea quae retrò sunt, obliuiscant, in anteriora magis ac magis se extendant. Quid profectò isti, quid aliud agunt, nisi bibentes inebriantur? At qui ad ebrietatem spiritus vocatus est, oportet, ut corpore sobrius sit, & ab his, quae spiritum hebetent, diligenter seipsum abducatur.

Actiões sobrietatis sunt: I. Potum vini, aut alterius rei inebriantis, sic assumere, ut nullo modo usum mentis obtenebret.

II. Ita ab huiusmodi potu temperare, ut corpus quidem ad functiones virtutis roborer, non tamen impuros motus excitet, nec ad minus decentia confortet.

III. Delicias in potu non quaerere, sed communi vino, vel aqua secundum morem regionis, & iuxta statum, quem habemus, contentos nos esse.

IV. Desiderium, quo ad potum inhiamus, comprimere, & sicut nec in cibo, ita neque in potu mentem effundere.

V. Aliquando ex desiderio virtutis à potu necessario abstinere, & aliquam sitim, corporis saluti non officientem, pati.

A Postulatio sobrietatis: Domine Iesu Christe, fons aquae vitae, & vena purissima vini, virgines germinantis, qui patibulo appensus propter nos, magnam sitim passus, & vinum aspidum, id est, maleolorum hominum, tibi oblatum es aueratus; extingue in nobis, quæsumus, per sobrietatis desiderium, bibendi immoderatum appetitum, & tolle nimium potiois usum, ut dum propter te corporis delicias refugimus, delicias spiritus sitiamus. Amen.

De Castitate. §. IV.

Castitas, est virtus, qua ab impuris carnis voluptatibus abstinemus, cuius principium est continentia: Eius autem munus est, vehementi carnis concupiscentiae resistere, & ab omni illicito membrorum usu, etiam si caro reclamet, temperare. Alter potest Castitas definiti, quòd sit virtus, qua corpus à carnalis concupiscentiae pollutione custoditur, & mens ab omni impura concupiscentia, munda seruatür.

Incitamenta ad Castitatem sunt: I. Castitas honor est corporis nostri, quo à vilissima functione bestiarum educitur, & in quandam similitudinem beatorum spirituum euehitur. Idque aperte indicat Paulus, sicad Thessalonicenses scribens: Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum. Vides, inquit Cassianus, quibus eam laudibus prosequatur: honorem vas, id est, corporis nostri, & sanctificationem appellans eam. Igitur è contrario, qui in passione desiderij est, in ignominia & immundicia consistit, & alienus à sanctificatione versatur.

II. Castitas honor est etiam animæ nostræ, nam hæc, quæ spiritus est, ex corpore casto tanquam ex illustriori & digniori tabernaculo dignitate decerpit. Et quæ per incontinentiam in terra, immò in cæno habitat, per Castitatem habitationem suam figit in cælo. Vnde Ambrosius ait: Si tibi est patria, ubi genitale domicilium; in cælo profectò est patria castitatis. Itaque hic advena, ibi incola est.

III. Castitati eximium in cælis præmium promissum est. De quo Gregorius hæc ait: Admonendi sunt, peccata carnis ignorantes, ut incellanter præmia suscipiant, & libenter proculdubio tentationum, quas tolerant, labores calcabunt. Si enim attendatur foelicitas, quæ sine transitu attingitur, leue sit, quod transeundo laboratur. Audiant quod per Prophetam dicitur: Hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ volui, & fœdus meum tenuerint: dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus. Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, affectum in se prauis operis abscondunt. Quo autem apud patrem loco habeantur, ostenditur, quia in domo patris, videlicet aeterna mansione, etiam filiis præferuntur.

E Actiões Castitatis sunt: I. Omnem illicitum congressum carnis refutare: licitum verò, qui matrimonio iunctis est concessus, admittere. Et hic est infimus gradus Castitatis.

II. Ab omni opere carnis, tum illicito, tum etiam licito, penitus abstinere.

III. Desideria insurgentia carnalis voluptatis elidere, & eis omnino consentum denegare.

IV. In cogitationibus carnis non immorari, sed statim atque se ingerere ceperint, ut prunam

Ad Tit. 2. 12.

Basil. 68. 14. in ebrietate. Chrys. 68. 1. de La. 2. 40. 2. Aug. ser. 231. 232. de tempore. Bern. ser. 25. ad ser. Eccl. 19. Eccl. 31. 1. Tim. 5. 23.

Cant. 1. 1.

Greg. 18.

1. Thessa. 10. 4. 3.

Cassian. lib. 5. de institut. c. 15.

Ambr. 1. de virginitatibus.

Greg. 3. p. pastor. ad mont. 29.

Isa. 56. 4.

nam accensam, repellere.

V. Turpes motus corporis validè comprimere, & aspectum aut tactum eorum, quæ nos possunt ad opus nefarium provocare, vel prurium carnis excitare, fortiter cohibere.

VI. Ita cogitationem nostram sanctis meditationibus ex desiderio castitatis occupare, & corpus abstinencia & asperitatibus domare, vt in vigilia hæc passio pro huius vitæ fragilitate nos deferat, & in somno immundæ illusiones relinquat.

Postulatio Castitatis: Domine Iesu Christe, qui, vt sponsa in Canticis ait: [pasceres inter lilia, & inter animas castas inhabitas,] & vt seruus tuus Gregorius interpretatur, earum castitate delectaris: tolle à nobis desideria carnis immunda, & minùs puras cogitationes repelle: indue animas nostras stola pulcherrima castitatis, & corpora nostra mundiciæ virore nobilita, vt ex corpore & animo nostro, in nobismet ipsis magnificum spiritui sancto habitaculum extruamus. Amen.

De Virginitate. §. V.

Virginitas, est virtus, qua quis, nunquam corruptus, firmiter statuit, carnis suæ integritatem perpetuò seruare, & ab impura voluptate corporis abstinere. Vel est, vt Ambrosius ait: expertis contagionis integritas. Vel, vt Augustinus: In carne corruptibili perpetuè incorruptionis meditatio. Meditatio autem significat propositum, multam curam & considerationem ad sui custodiam requirens.

Incitamenta ad Virginitatem sunt: I. Virginibus hoc donum concessum est, vt à Christi latere nunquam discedant, sed ipsum semper cingant & comitentur. Vidi; inquit Ioannes, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. Et postea: Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit. Christus apparet agnus, non leo; quia animæ virgines sunt agnæ, & ipse est sponsus agnarum. Apparet stans quasi præcinctus ad adiuuandum, quia virginitas, donum Dei est, quod non viribus nostris, sed præsidio agni custodimus. Nam & in libro Sapientiæ legimus: Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det: & hoc ipsum erat sapientiæ, scire, cuius esset hoc donum; adij Dominum, & deprecatus sum illum. Apparet in monte, aut supra montem, quia virginitas supra naturam est, quam qui colunt, puriori cælo gaudent, & humilia atque abiecta relinquunt. Agnum ergo virgines cingunt, quia ob vitæ puritatem illum imitantur, & cum illo conuersantur. Et quocumque ierit, ipsum sequuntur; quoniam in hac vita post ipsum præeuntem currunt, & in futura vita iuxta ipsum in honorabilissimo loco manebunt.

II. Virginitas homines similes Angelis facit, immò & quodammodo maiores reddit. Ad quod optimè Chrysostomus ait: Virginitas est bonum, id ego quoque fateor. At qui nuptiis etiã melior, & istud tibi assentior, ac si liber, illud adiungam, tanto nuptiis eam præfere, quanto cælum terræ, quanto hominibus Angeli antecellunt, ac, si quid præterea audendum est, etiã magis. Nam si neque nubunt Angeli, nec vxorem ducunt, non etiã carne & sanguine coagmèrati sunt, in terris præterea non commorantur: non cupiditatum aut libidinum perturbationibus sunt obnoxij, non cibi indigent aut potus, non sunt eiusmodi, vt eos dulcis sonus aut can-

tus mollire, aut præclara species possit allicere: nulla denique eius generis illecebra capiuntur: sed quemadmodum cælum, summo meridid, nullis perturbatum nubibus, purum & lucidum apparet; sic Angelorum natura nullis commota perturbationibus, necessariò clara permanet & illustris. At humanum genus, cum natura beatis illis mentibus inferior sit, omni vi studiòque contendit, vt quoad eius fieri potest, illas assequatur. Quomodo? non nubunt Angeli, neque vxorem ducunt: at neque etiã virgo. Assistentes illi semper ad Deum, eidem inferuiunt, & istud ipsum virgo.

III. Per, virginitatem anima Dei similis aut deformis efficitur. Incorruptio enim, vt in libro Sapientiæ dicitur, facit esse proximum Deo. Bafiliius ait: Magnum re vera quiddam ac præclarum, virginitas est, quæ hominem incorruptibili Deo simillimum facit. Certè quidem Gregorius Nazianzenus Deum, virginem & coniugij expertem appellat. Quin & in Psalmo pro eo, quod nos habemus: Apprehendite disciplinam. alij legunt: Adorate puritatem, id est, Deum, qui purissimus est. Quid autem puritati increatae similibus in nobis esse potest, quàm ipsa puritas creata, qua corpore & mente virgines, animæ purissimæ existunt?

Actiones Virginitatis sunt: I. Corporis incorruptionem, cum qua nascimur, sponte conseruandam eligere, atque firmiter statuere, per totam vitam ab delectatione carnis abstinere.

II. Non solum corpus, sed multo magis animam, ab omni cogitationis & desiderij carnalis pollutione seruare.

III. Carnis & mentis integritatem vniuersis dignitatibus antepone: sicut fecit Beata Virgo, quæ ad matris Dei dignitatem inuitata, respondit: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

IV. Omnes occasiones fuscandæ integritatis vitare.

V. Personas suspectas prudenter cauere, quæ possunt gemmam virginitatis eripere. Cuilibet autem mulieri suspectus sit quilibet vir, licet sanctus habeatur, & cuilibet viro quæuis mulier, licet sancta & perfecta reputetur.

VI. Media ad virginitatem ex affectu eius assumere: cuiusmodi sunt secundum Albertum, victus pareitas, cultus vilitas, corporis incommoditas, & fugere locum & tempus, impudicitia: opportunum.

VII. Ad finem virginitatis, nempe ad diuinam contemplationem, & ad intimam cum Domino familiaritatem, diligenter properare.

Postulatio Virginitatis: Domine Iesu Christe, virgo purissime, & virginis filius, & virginum sponsus, & virginitatis antesignanus: da his, qui incorrupti onem sui corporis seruaerunt, modeste de se sentire, & impensè virginitatem amare: his verò, qui eam perdidderunt, in corruptionis defectum humilitate supple-re, vt puritas animæ & corporis, tibi in illis humilitate sit grata, & caro in his flore incorruptionis orbata, sit per pœnitentiam & humilitatem accepta. Amen.

De Pudicitia. §. VI.

Pudicitia à pudore dicta, est virtus, qua aspectum, os, & manus continemus, ne in aliquid indecens minùs honestum tendant, quod mundiciæ castitatis officiat. Est ergo pars quædam Castitatis, quæ ab iudiciis & actibus præuiis vetererum auocat, quales sunt aspectus impudici, oscula, & tactus, vt Diuus Thomas ait.

Incitamenta ad Pudicitiam sunt: I. In ea non

parum

Cant. 2. 16.

Amb. lib. de virginit. Aug. lib. de virginit. 4. 13.

Apar. 14. 1.

ibid. 7. 4.

Sap. 8. 21.

Chrysost. lib. de virginit. cap. 11.

Sapient. 5. 20. Basil. de virginit. Nazian.

Psalm. 12.

Lucæ 1. 34.

Alber. in paradiso anima c. 6.

D. Tho. 22. q. 151. ar. 4.

parum honoris situm est: nam impudici (quia eorum inuercundia omnibus conspicua est) multo magis, quam inhonesti, infames habentur. Ideoque homines alicuius dignitatis & nominis, licet in occulto luxurie habenas laxent, tamen in publico signa suae immunditiae interioris occultant, quia digni honore & reuerentia haberi volunt. Ad quod non parum facit, quod de Magno Alexandro narrat Basilus, qui, inquit, Darij filias captiuas, admirabili forma & decore conspicuo, nec etiam videre dignatus est: turpe esse existimans, vidtores his, quas ipsi superassent, genibus succumbere.

Basil. lib. 24. de legent. lib. gent.

Basil. lib. de virgin.

II. Angeli, & sancti, & Deus, & nos ipsi nos in obscuro delitescere videmus, quare aequum est, ut tam puros oculos, ac nos ipsos, Deo consecratos, reuerentiamur. De quo egregie loquitur idem Basilus in hunc modum: Et si enim adsit nemo, ipsa tamen virgo adest, debetque praeter omnibus se ipsam reuereri. Neque enim, quae reueretur ceteros, se ipsam reuerentiam indignam iudicabit: verum (ut diximus) se ipsam primum conscientiamque suam reueretur, etiam si valde sit sola, deinde astantem sibi custodem Angelum. Angeli enim eorum semper vident, inquit, faciem Patris vestri, qui in caelis est. Nec vero conuenit, ut Angeli eius, cui credita est cura ac custodia salutis nostrae, faciem aspernetur homo, atque inprimis virgo, quae hunc ipsum veluti castitatis suae paranymphum custodemque habet. Praeter cunctis autem ipsum sponsum suum reueretur, sibi ubique assistentem, ipsiusque Patrem & sponsum sanctum. Quid per singula pergam? Ipsas Angelorum infinitas multitudines, & vna sanctorum patrum beatissimos spiritus. Nullus enim ex his est, qui non singula ubique consideret. Et si enim oculis carnis minime conspicui sunt; incorporeis tamen obtutibus ad agnitionem complectuntur omnia & comprehendunt. Et hac ergo ratione si lateret virgo plures quaerit, longe hos magis, qui tanti ac tales sunt, quam homines, reuereri merito debet. Et quia multitudinis paucis obtutus; hos autem vitare impossibile est, qui sunt infinita multitudo, nihil vniquam indecens faciet, aut a proposito suo alienum.

III. Laus notanda Pudicitiae a Cypriano descripta, qui sic habet: Pudicitia est honor corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, vinculum pudoris, fons Castitatis, pax domus, concordiae caput. Haec nos commendat Domino, connectit Christo: haec expugnat omnia de membris illicita desideriorum praemia, pacem nostris corporibus inducit: Beata ipsa, & beatus efficiens, apud quoscumque habitare dignatur.

Actiones Pudicitiae sunt: I. Aspectum seminarum & adolescentium, qui aliquam turpem cogitationem excitare possit, euitare.

II. Verbum minus honestum, neque vniquam proferre, neque patienter audire.

III. Tactum cuiusque personae, non solum inhonestum, verum & nihil indecentiae habentem, si valde necessarius non sit, penitus euitare.

IV. Quisque se ipsum erubescere, & nec manu corpus proprium atrectare, nec semetipsum nudum aspicere.

V. Ita modestè & circumspectè in cella, & sine arbitris degere, ac si oculi nos omnium hominum viderent.

Postulatio Pudicitiae: Domine Iesu Christe, qui sancto animarum pudore delectaris, & in spon-

A tuis omnem pudicitiam & honestatem exquiris: da nobis, te semper praesentem cogitare, & omnia exteriora ac interiora nostra te intuentem agnoscere; ut ab omni eo motu & actu, qui tuae sanctitati iniurus esse poterit, diligenter abstineamus. Amen.

De Castitate & his duabus eius partibus infra latius ageamus.

De Maceratione. §. VII.

Maceratio est virtus, quae corpus nostrum ieiuniis, vigiliis, ciliciis, disciplinis, abstinentia cibi & potus, stationibus, genuflexionibus, humicabationibus, & aliis huiusmodi sponte castigamus, ut castitatem diligentius custodiamus, & Christo pro nobis crucifixo conformemur.

B Incitamenta ad Macerationem sunt: I. Castigatio corporis pro peccatis praeteritis satisfacit, ut secundum mensuram delicti, sit & plagarum modus. Carnem spiritui subiicit, iuxta illud Pauli: Castigo corpus meum & in seruitutem redigo. Et ad Deo caelestia dona, praesertim donum Castitatis extorquet. Caro enim nostra, doloribus afflicta & castigata, impuras voluptates dediscit, & liberam sinit animam, ut caelestes voluptates suscipiat.

C II. Qui carnem suam molliter tractat, facile ad vitia & noxia declinat. Sanctus enim David ait: Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua agentibus non introibo. Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Ille autem sedit cum consilio vanitatis, qui de indulgendo suo corpori cogitat, ut Richardus Victorinus ait, ex quo facile est, ad consilium iniquitatis peruenire, congregationem iniquorum amare, & cum ipsis ad captandas prohibitas voluptates sedere.

D III. Maceratio corporis aditum ad diuinas consolationes parat; carnis autem oblectatio mentem spiritali dulcedine priuat. Vnde idem Richardus ait: Hanc veram suauitatis satietatem sentire non possunt, qui exterioribus deliciis affluunt. Non enim inuenitur huiusmodi suauitas in terra suauiter viuentium: nec sapere potest sapor huiusmodi inter tot oblectamenta deliciarum, & tam varia condimenta ciborum. Edent, inquit, pauperes, & saturabuntur, pauperes inquit, non diuites. Haec ille.

Actiones Macerationis sunt. I. Carni superflua denegare, & sola necessaria in victu & indumento concedere.

II. His, quae supra retulimus, exterioribus aspectibus carnem affligere.

III. Egrotudines & reliquas corporis molestias, accidentes ex hoc sine macerandi carnem, aequanimiter ferre.

E IV. In omnibus, quae ad corpus pertinent, ita nos habere, ut caro spiritui seruiat, & nunquam propter solam oblectationem quicquam accipiat.

Postulatio Macerationis: Domine Iesu Christe, quem in mundum venientem, gelu, frigora, & niues excipiunt; quem apud nos manentem, fames, sitis, & huius vitae molestiae comitantur, quem hinc emigrantem, flagella, spinae, crux, & clauis circumsepunt: tolle a nobis nimium amorem nostri, & desiderium nos castigandi, & macerandi benignus attribue, ut dum nos ipsos in hac vita salutari odio prosequimur,

Lib. 10. par. 2. per totam.

Psal. 25. 3.

Richard. ibid.

Idem ad Psal. 4.

Psal. 21. 27.

in vitam aeternam nostras animas custodiamus. Amen.

De Mansuetudine. §. VIII.

Mansuetudo, est virtus, quam aduersus eos, qui nos iniuria afficiunt, comprimimus, & moderamus. Vel est, vt quaedam glossa ait, dulcedo animi, quam non vincit amaritudo. Vel, vt definit Albertus, est cum propter illatas iniurias, mens nequaquam exacerbat, nec amaritudo cordis exterius indicatur, sed est quis quasi [homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.]

Incitamenta ad Mansuetudinem sunt: I. Exemplum Dei, qui infinitis hominum peccatis prouocatus non irritatur, & solitis beneficiis nos cumulare non cessat. Qui solem suum ortiri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.] Mansuetudo etiam Christi, [qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur,] & innumerabilibus iniuriis & contumeliis affectus, mentis tranquillitatem nec ad momentum deponebat.

II. Qui nos graui iniuria percutit, animam suam peccati vulnere interficit, & coram hominibus, vt inquit Chrysostomus, dedecore & infamia se afficit, & multorum aduersus seipsum aperit ora, nobisque maiores texit coronas, & multos patientiae nostrae ac magnanimitatis constituit praecones.] Magis ergo est commiseratione dignus quam ira. Et quidem, si ille reprobus est, satis habet miseriarum, neque oportet illum alia vltione multari. Si autem a Deo electus, seipsum aliquando corrigit, & iniuriae illatae poenitebit. Iniquum est autem, ad modicum illi non parcere, quem amicum per totam aeternitatem fumus habituri.

III. Multa nobis bona ex mititate proueniunt, Nam & cum, qui nos iniuria affectit, mansuetudine vincimus, secundum illud: Vince in bono malo.] Et remissionem peccatorum promeremur. Dominus enim ait: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater caelestis peccata vestra.] Et caelestis patriae ciues pronuntiamur: Beati quippe mites, quoniam ipsi possidebunt viuentium terram.] Et tranquillitatem mentis acquirimus: Mansueti namque hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.] Et beneuolentiam apud homines comparamus: Vnde Ecclesiasticus: Fili, in mansuetudine opera tua perface, & super gloriam hominum diligeris:] id est, gloriam, & amorem apud homines conserueris. Et tandem ianuam cordis nostri veritati intelligenda aperimus: Quare Iacobus ait: In mansuetudine suscipite institum verbum.] Et Augustinus: Opus est mitemere, nec contradicere diuinae scripturae.

Actiones Mansuetudinis sunt: I. In iniuriis & contumeliis, aduersus nos iactatis, silere, & in nullam externam irae significationem erumpere.

II. Iram interius cohibere, & dictis considerationibus, aut aliis similibus, vel aliis mediis aptis frangere.

III. Cor nostrum ad serenitatem & tranquillitatem inducere: & tandem ipsum inter iniurias pacare.

IV. Iniuria afficientibus nos, vultus serenitate, blandis verbis, & molli sermone respondere.

V. Iniuriantibus beneficia libenter impertire, pro eis orare, & ex animo illis parcere.

V. I. Iniurias obliuisci.

Postulatio Mansuetudinis: Domine Iesu Christe, Agne mansuetissime, qui coram tondeute, immo & occidente te, obmutuisti, & te mansuetudinis magistram fecisti, dicens: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde:] perface cor nostrum virtute mansuetudinis, & voluntatem nostram in mediis iniuriis, & contumeliis dulci commiserationis affectu perfunde, vt dum iniurias remittimus, & pro malis bona reddimus, tuae scholae sectatores efficiamur. Amen.

De Clementia. §. IX.

Clementia, est virtus, qua ad moderatè puniendum mitescimus, & poenas delinquentibus infligendas moderamus. Vel est, vt Augustinus ex Tullio ait: per quam animi temere in odium alicuius illecti concitatioque, comitate retinentur. Vel est, vt ait Seneca, temperantia animi in potestate vlticendae: vel lenitas superioris aduersus inferiorem in constitutis poenis. Vel denique moderatio, aliquid ex merita & debita poena remittens. Quae virtus licet praecipue resideat in principibus & Praelatis, quorum est, delicta punire: tamen minus principaliter est in subditis, quatenus volunt, eadem delicta clementer & leniter a superioribus castigari.

Incitamenta ad Clementiam sunt: I. Clementia Dei, qui in hac vita insignia hominum flagitia minoribus factis castigationibus puniunt. De quo dicitur: Parcis omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.] In alia autem vita sicut vt praemio afficit vltra condignum bonos; ita punit citra condignum malos, quia posset in illos iure acrius animaduertere, & ipsos acerbioribus poenis sine vlla crudelitatis nota castigare.

II. Clementia Christi Saluatoris, qui mulierem in adulterio deprehensam benignissime liberauit, & ex proprio peccato compunctam, eius compunctionem pro satisfactione accipiens, sine vlla laesione abire praecipit. Cuius pietatem & clementiam cogitantes, inquit Cyprianus, non acerbiamur, nec duri, nec in fouendis fratribus inhumani esse debemus, sed dolere cum dolentibus, & cum flentibus flere, & eos quantum possumus, auxilio & solatio nostrae dilectionis erigere: nec adeo immites, & pertinaces ad eorum poenitentiam retundendam, nec iterum soluti & faciles ad communicationem temere laxandam.

III. Inducit consideratio fragilitatis humanae, quia frater, ignorantia forte aut passionis vi oppressus, peccauit; &] propriae imbecillitatis cognitio, quoniam ego in simili occasione ab hoste tentatus, & diuina gratia destitutus, sed diu deliquissem. Haec etiam virtus maxime erga Praelatum beneuolentiam subditorum conciliat. Quare Salomon: Misericordia & veritas custodiunt regem, & clementia roboratur thronus eius.]

Actiones Clementiae sunt: I. Poenas, a delinquentibus debitas, moderatè remittere.

II. Defectus aliquos, non nimis graues, vt grauioribus caueantur, & ne subditi proterui fiant, aliquando dissimulare.

III. Seueritate vti in homines malignos & proceres, qui aliter in officio contineri non possunt. In eos etiam, qui laedunt bonum commune. Nam dum in membra saeuimus, in totum corpus clementes sumus. Est autem seueritas, inflexibilis animi rigor, nihil de statuta aut merita poena remittens.

Postulatio

Gloss. Matt. 5. Alber. c. 19. Psal. 37. 15.

Matt. 5. 45. 1. Petr. 2. 23.

Chryst. ho. 62. in Matth.

Matth. 6. 14.

Matth. 5. 4.

Psal. 36. 11.

Ecc. 3. 19.

Iacob. 1. 21.

Aug. 2. de doctrina Christ. c. 7.

Matt. 11. 31.

Aug. li. 3. 99. q. 31. Cicero, 2. de iust. tute. Sen. lib. 2. de clem. c. 3.

Sup. li. 27.

Cyp. lib. 4. epist. 2. ad Antoninum.

Prout. 20. 28.

Postulatio Clementiæ: Domine Iesu Christe, qui misericors & clemens diceris, & quod in te est, magis eligis, misereri, quam israeli, fac nos, peccatores & delinquentes fratres nostros agnoscere, ut dum eorum delicta ad severitatem excitant, propria natura nostra, tua gratia decorata, mentem, in vitionem inhiantem, ad clementiam & miserationem infirmorum inflectat. Amen.

De Humilitate. §. X.

Humilitas, est virtus, qua homo ex intima cognitione maiestatis diuinæ, & reuerentiâ ad Deum, atque ex verissima nouitia sui, affectum reprimat excellentiæ sibi non debite, ab aliis despici appetit, & (quod ad se pertinet) in infimo se loco constituit. Descriptio hæc colligitur ex Thoma Aquinate: Sed aliam breuiorem & satis pulchram assignat Bernardus, dicens: Humilitas est virtus, qua quis verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit. Ponitur autem Humilitas, Modestia pars, quæ virtus quedam est generalis, cuius officium est, moderari appetitiones & delectationes mitiores his, quæ in cibis, & potibus, & vneris, & iræ effractione consistunt. Reprimat enim Modestia appetitum excellentiæ, & sic est Humilitas; appetitum habendi, & sic est Paupertas; appetitum sciendi, & sic est Studiôritas; appetitum loquendi, & sic est Taciturnitas; & motus externos ac corporis cultum, & sic nomen Modestiae retinet.

Incitamenta ad Humilitatem sunt: I. Cognitione Dei & sui. Qui enim diuinam Maiestatem contemplantur, cui in libro Sapientie dicimus: Quoniam tanquam momentum statere, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta rotis antelucani, quæ descendit in terram. Qui etiam seipsum intuetur: quia pulvis est, & in puluerem conuertendus:] & quia antea nihil fuit, nunc cumulus miseriarum est, & postea tabes & putredo erit. Qui serio animaduertit, quam ignarus sit, quam instabilis, quam ad malum pronus, quam ad bonum infirmus, quantis peccatis obnoxius, quam infimis rebus adductus, quantis miseriis subiectus, quam in esse, in posse, & in operari, ex se nihil habens, & à Deo pendens; cæcus profectò erit & stultus, si alium sapiat, si propriam excellentiam querat, si non se apud seipsum & apud alios quosque despiciat.

II. Admirabile exemplum Iesu Christi, qui cum esset Filius Dei, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & se non magistrum parandorum miraculorum, sed præceptorem humilitatis exhibuit. Quisque sua infinita dona cognoscens, se ea non à se, sed à Patre habere cognouit, & seipsum, tanquam nihil ex se habentem, inexplicabili quadam humilitate despexit, & doctrinam suam à Patre datam esse professus est, dicens: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.] Humiles parentes, infimum semper locum elegit, & ab omni fastu, & arrogantia, & hominum plausu, & mundiali dignitate fugit. Hunc ergo, in præsepe iacentem, & in cruce morientem, & factum solum simum virorum,] ut dixit Isaias, Deus Pater nobis in magistrum vitæ proposuit, ut ex ipso disceremus nos ipsos interius humiliare, & exterius deiecere, & infimum locum appetere. Nunc in ciuitate Dei, inquit Augustinus, & ciuitati Dei, in hoc sæculo peregrinanti, maxime commendatur Humilitas, & in eius rege, qui est Christus, maxime prædicatur, contrariumque huic virtuti elationis vitium, in eius

aduersario, qui est diabolus, maxime dominari, facris litteris edocetur.] Hanc nos virtutem propriam Christianorum, & à Christo, Capite nostro, verbis & exemplis commendatam amplectamur, ut eius membra, capiti consentientia, iudicemur.

III. Humilitas est fundamentum virtutum, Veritas vitæ, Pax animæ, respectus terrenorum, quam qui possederit, beatus erit, & Deus illum exaltabit, & in magnam gloriam attollet. De quibus postea.

Actiões Humilitatis sunt: I. Seipsum agnoscere, & omnia dona, tum naturalia, tum supernaturalia, aliena esse, nempe Dei, verissime profiteri, & se ex se nihil boni habere, sine vlla fictione cogitare.

II. Seipsum despiciere, & quoad ea, quæ quisque ex se habet, seipsum vilipendere, & in quaque re, etiam minima, penitus de seipso diffidere.

III. Seipsum reputare receptis Dei donis indignum, & ad noua recipienda ineptum: Talémque se potest quisque aestimare, sine vlla falsitate, quia re vera talis est secundum ea quæ ex se habet.

IV. Non cupere ab aliis magni aestimari, honorari, vel laudari, & omnem honorem & laudem in Deum suum auctorem reicere.

V. Desiderare, quantum in ipso est, contemni, & vilis haberi, nisi aliud personæ dignitas, officij qualitas, proximorum ædificatio, & diuina gloria requireret.

VI. Proprios defectus libenter detegere, & ingentiam vilitatem declarare, nisi fratrum ædificatio & voluntas Dei aliud faciendum esse suaderet.

VII. Dolere, quod magnifacit & honoratur, nisi ob gloriam Dei, ratione officij aut dignitatis quam gerit, & omnem gloriam, auctoritatem, aut honorem, quem vitare non decet, in Deum referre.

VIII. Censere se omnibus viliores, secundum ea quæ ex seipso habet, & in aliis diuina dona considerare.

IX. Subiicere se Deo, tanquam mancipium domino, vel tanquam testa figulo, ut de se, ad suum beneplacitum, in hac & in alia vita disponat.

X. Subiicere se hominibus propter Deum, præcipue superioribus, sine reque se sine vlla difficultate gubernari.

XI. In externis functionibus, quantum est in se, abiectionem complecti, ut latus sinistrum in congressibus, locum infimum in confessionsibus, officia minus honorata, detritiores vestes, pauperiorem suppellectilem, incommodiorem cellam, simpliciore socios, & cætera huiusmodi. Hæc in affectu, nam in opere debet se accommodare munici ac dignitati, quam gerit.

XII. Seipsum tandem in conspectu Dei & hominum, canem mortuum & fœtentem reputare, quem omnes fugiant, omnes vel conspectum eius exhorreant.

Postulatio Humilitatis: Domine Iesu Christe, qui Filius Dei existens, caro pro nobis factus es, & teipsum vermem, & non hominem, & opprobrium hominum, & abiectionem plebis appellasti, & ad humilitatis exemplum, inter duos latrones mortem subire voluisti: da nobis, rogamus supplices, verissimam tuæ Maiestatis ac nostræ vilitatis cognitionem, & ut nos ex corde vilipendamus, & contemptui haberi concupiscamus, benignè concede, quo humiles & tui similes facti, ad consortium humilium, qui in cælis gloriosissime regnant, euolemus. Amen.

De hac præstantissima virtute agendum est toto

libro sequenti: eam verò hic breuiter delineauimus, vt ordinem virtutum disceremus.

De Paupertate. §. XI.

Iust. in ligno vi- re de Pau- per. c. 1.

Alber. in li. de vir. c. 5.

Matt. 19. 29.

2. Cor. 6. 10.

Hieron. epist. 150. ad He- dib. q. 1.

Iust. su- pra c. 2.

Matt. 19. 21.

2. Cor. 8. 9.

Matt. 12. 1.

Ioan. 19.

Paupertas, est virtus, qua moderatur appetitum possidendi res temporales, & solis necessariis secundum rationem status contenti sumus. Paupertatem verò Euangelicam Laurentius Iustinianus ita describit: Est cum spirituali intentione, voluntaria abdicatio temporalium; est etiam quædam manu ductrix in via, quæ ducit ad cælum: vnctio athletica, & exercitatio magna & mirabilis. Est quoque portus tranquillitatis, nutrix confidentiæ, quietis fundamentum, orationis adiutorium, peregrinationis exhortatio, & perfectionis porta, sine qua nemo coram Deo in spiritu diu perdurare poterit. Albertus verò sic: Paupertas est, omnia propter Deum sponte & libenter dimittere, nihil præter solam necessitatem possidere, eadem necessitate se indignum sentire, & etiam ipsa necessitate quandoque propter Deum carere.

Incitamenta ad Paupertatem sunt: I. Sua relinquuntibus propter Christum, promittit Dominus ipse centuplum in hac vita, id est, sine sollicitudinum punitionibus, rerum necessariarum abundantiam, adeo vt sint [tanquam nihil habentes, & omnia possidentes;] & post hanc vitam, possessionem regni cælorum. O quanta beatitudo, inquit Hieronymus, pro paruis magna recipere, æterna pro breuibus, pro morituris semper viuentia, & habere Dominum debitorem.

II. Paupertas mentem nostram multis curis & sollicitudinibus liberat, quæ & ipsam pungunt, & lacerant, & iter in perfectionem atque in regnum impediunt. Egregia profectò est ad hoc propositum Laurentij Iustiniani sententia: Paupertas, inquit, hominem reddit expeditum. In hac enim vita peregrinamur, & quotidie ad patriam tendimus. Sicut namque ridiculum est, peregre proficiscentem se onerare lapidibus, ita quoque properantem ad mortem, cumulare diuitias. Quare quisquis es, qui expeditè cupis pertere ad perfectionem in hac vita, & ad cælestem post hanc, abiice à te diuitiarum onera, & amplectere voluntariam paupertatem, remoue à te vincula cupiditatum, abiice anxietates & tædia, quæ temporalibus animos inquietant. Si habes, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus; si non habes, grandi onere liberatus es. Qui enim despicit temporalia, ad curendam cælestem patriam expeditus est.

III. Inducit etiam paupertas Saluatoris, qui cum esset diues, propter nos egenus factus est, vt eius inopia nos diuites essemus. Qui sibi, ac discipulis spicas ad manducandum conficitantibus, panem habere noluit. Qui ante crucem nudus & omnibus spoliatus permansit. Qui in cruce sitiens haustum aquæ non habuit, nec lapidem, nec asserem, in quo moriens caput venerandum inclinaret. Nos autem membra eius volumus affluere, & nec minimæ rei necessitatem sustinere.

Actiones Paupertatis sunt: I. Omnia superflua personæ & statui dimittere, & in veros pauperes distribuere.

II. Dominio rerum temporalium, propter Christum, renuntiare, & nihil omnino tanquam proprium possidero.

III. Quemque solis ad frugalem victum, & angustum tegumentum, quæ ad vitam ducendam sunt necessaria, contentum esse,

A IV. Seipsum rebus etiam necessariis indignum reputare.

V. Si necessaria defuerint, patienter, & quam uolenter, hilariter ferre.

VI. Pro necessariis non immoderatè sollicitari, sed omnem sollicitudinem in eum, cui est de nobis cura, proicere.

VII. Superflua non petere, & vltro oblata minimè recipere, & si necessaria petenda sint, more pauperum, non tanquam debita, sed veluti ex eleemosyna danda, humiliter postulare.

Postulatio Paupertatis: Domine Iesu Christe, omnium Domine, cuius est terra & plenitudo eius, qui pro nobis tam mirificam paupertatem in mundo sectatus es, vt diceret, & verè diceret: Vulpes focueas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet; tolle à nobis per summam bonitatem tuam diuitiarum & rerum non necessariarum amorem: fac etiam nos necessaria sine sollicitudine querere, & animis nostris pulcherrimam virtutem Paupertatis sponde, vt qui propter te pauperem quidem in hac vita, sed pulchram & satis amabilem sponfam eligimus, in alia vita non tantum pulchram, sed & diuitem habeamus. Amen.

De hac præstantissima virtute latè dicemus inferius.

De Studiofate. §. XII.

Studiofita est virtus, qua immoderatum appetitum sciendi comprimimus, & animum in discendis necessariis incuriosum & negligentem, ad moderatum studium scientiarum accendimus. Ad quem hortatur Salomon in Prouerbiis: Stude, inquit, sapientiæ, fili mi, & lætificæ cor meum, vt possis exprobranti respondere sermone[m].

Incitamenta ad Studiofitem sunt: I. Ex ea parte, qua retundit immoderatum appetitum sciendi, hortatur ad eam scriptura in multis locis. Nam ad hoc faciunt illa: Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Multos supplantauit suspicio illorum [id est existimatio, qua putabant se intelligere, quæ ignorabant] & in vanitate detinuit sensus eorum. Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Non plus sapere, quam oportet. Et alia similia.

II. Ex ea verò parte qua excitat ad necessaria discenda, inducit ad Studiofitem scientiarum, tum nobilitas, tum utilitas. Nobilitas quidem: quia nihil est post virtutem homine dignius studio literarum, quod intellectum, præstantissimam potentiam perficit, & voluntatem ad odium mali, & boni amorem accendit. Utilitas verò quoniam in discendo optimè tempus collocat, seipsum in virtute erudit, ad alios instruendos aptum reddit, & vitia, præcipuè carnis, extinguit. Vnde Hieronymus: Ama scientiam scripturarum, & carnis vitium non amabis.

III. Inducit stultitia negligentiam, quam optimè pingit, & irridet Anselmus, sic scribens: Sunt autem quidam sacrarum scripturarum ignari, & dum aliquid de eis, quod possent ad ædificationem sui retinere, audiunt, contemnendo dicunt: Ad quid istud tantillum tenebo: Non ex re tam parua sapiens ero. Cur ergo mihi laborem imponam? Dimittam, quiescam, viuam vt potero, quia frustra sapientiæ ampliùs studebo, non enim omnes peribunt, qui sapientes non sunt. Hæc & his similia piger & insipiens sibi met proponit, nec percipit, quia antiquus hostis ad

interitum

I. Iul. 23. 2. Matt. 8. 20.

I. Iul. p. 1. per totu.

Prova. 27. 11.

Eccli. 2. 22. Ibid. 7. 16.

Prova. 25. 27. Rom. 12. 3.

Hieron. epist. 4. ad Ruf. c. 3.

Ansel. li. de similit. c. 154.

intencum eius taha sibi suggerit, quatenus in omni vita sua nulli intendat vtilitati, sed in negligentia & torpore semper viuat & pereat. Amplius quoque satis, inquit, sunt sapientes in mundo, satis scriptores, satis qui habent peritiam arrium, non est opus, vt ego me discendo fatigem. Præterea pueritiam iam exiui, iam senectuti appropinquo, nec iam possem ad magnum scientiæ fructum venire, si modò inciperem laborare. Sic secum piger tractat, & in sui torporis desidia perseverat.

Actiones Studioſitatis sunt: 1. Nolle noxia, prohibita, curiosa, & inutilia scire, & solam rerum cognitionem nostro statui & forti conuenientem appetere.

II. Scientiam rebus ad salutem necessarijs, aut veræ virtuti nequaquam præponere. Sed eam in suo gradu, id est, post virtutem, & res ad salutem necessarias, diligere.

III. Rebus vtilibus studere ea diligentia qua oportet; eo fine, quo oportet; illis locis, temporibus, & instrumentis, aut adminiculis, quibus oportet.

IV. Appetitum sciendi vtilia, dormituriæntem, aut etiam labantem, & pane morientem accendere.

V. Non solum intellectum, sed etiam sensum, tum internos, tum externos, à rerum inutilium aut noxiarum perceptione, solum curiositatis prætextu amata, reprimere.

Postulatio studioſitatis: Domine Iesu Christe, Sapientia Patris: de quo scriptum est: Quia proficibas sapientia, ætate, & gratia apud Deum, & homines, non ex eo quòd sapientia cresceres, sed quòd in dies maiora sapientiæ indicia demonstrares: concede nobis, oramus in te, studioſitatis virtutem, qua hinc curiositatem, hinc negligentiam repellentes, quicquid nostræ cognitioni noxiæ aut inutile est, contemnamus, & nostro statui proficua, & ad salutem nostram & proximorum pertinentia, diligenter inuestigare & scire curemus. Amen.

De Taciturnitate. §. XIII.

Taciturnitas, est virtus, qua linguam moderamur, & immoderatum loquendi appetitum cohibemus: ne os illicita aut inutilia proferat; & ne verba & vtilia, sine debito modo, aut extra conueniens tempus, edicat. Vel est, iuxta Albertum, moderari linguam, non solum à verbis illicitis, vt sunt detractiones, mendacia, periuria, impudicia, leuia, iracunda, nociua, maledica, otiosa, & similia; sed etiam ab vtilibus, & licitis (intellige quando non oportet ea dicere) secundum illud: Obmutui, humiliatus sum, & salui à bonis.

Incitamenta ad Taciturnitatem sunt: 1. Mirabile Christi Saluatoris silentium, qui per triginta annos tacuit, & tribus tantam annis loquutus est. Loquebatur autem vera, vtilia, cœlestia, necessaria, quæ intellecta, homines ad salutem inducerent; & custodita, ad salutem perducerent. Postea in passione sua, coram Pontificibus siluit, & non nisi adiuratus (tunc enim loqui oportebat) quis ipse esset, patefecit. Coram Herode tacuit, adeo vt stultus fuerit reputatus. Coram Pilato nec verbum ad suam innocentiam declarandam proferre voluit: ita vt miraretur Præses vehementer.

II. Silentium Beatæ Virginis; quæ, vt ait Ambrosius, erat loquendi parcior, & in Euangelio mirabilis eius taciturnitas indicatur (nam & myſteria in corde conferebat, exterius tacebat) & vnum aut

A alterum eius verbum, & illud Sapientiæ plenum, scribitur.

III. Inducit duplex sententia Alberti & Bernardi, notanda. Ille sic ait: Silentium cor distractura componit, conscientia serenitatem inducit, & ad recipiendam gratiam diuinam habilem mentem facit. Vbi autem non est taciturnitas, ibi homo de facili ab aduersario superatur: iuxta illud: Sicut vrbis patens, & absque murorum ambitu, sic vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Vbi enim non est moderatio linguæ, ibi non est perfectio, iuxta illud: Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. Et non aliud dicit Glossa: Vbi est custodia linguæ, ibi est beatitudo: secundum illud: Beatus homo, qui non est lapsus in verbo. Qui enim custodit os suum, custodit & animam suam. Hic verò sic ait: Pythagoras legem dedit Silentij discipulis suis, vt tacentes per quinquennium, loqui dicerent: Et tu non vis tacere, cui virtus silentij propria est? Quid opus est vt properes periculum suscipere loquendo, cum tacendo possis esse tutior? Quam plures vidi loquendo incidisse in peccatū, vix quenquam tacendo. Ideoque tacere nolle, quam loqui, difficilius est. Scio plerosque loqui cum tacere nesciant. Rarum est, tacere quenquam, cum sibi loqui nihil proficit. Sapiens ergo nouit tacere. Alliga, moneo, sermonem tuum, ne luxuriet, ne lasciuat, & in multiloquio peccata sibi colligat. Sit restrictior & tipis ipsius coerceatur. Citò lutum colligit amnis exundans. Sit tibi grauitas in incessu, in sermone pòdus, atque in verbis modus. Hæc illi.

B **C** **A**ctiones Taciturnitatis sunt: 1. Nihil illicitum, nihil nobis minus decens, aut proximis noxiū, aut Deo inuisum, ore proferre. II. Nihil inutile otiosumue loqui. III. Bona extra tempus, & locum, & sine debitis circumstantiis, nolle dicere. IV. Ad spiritus vtilitatem captandam, & ad colligendum & roborandum animum, certis temporibus ab vsu docendi & monendi cessare. V. Non solum externam linguam cohibere, sed & interiorem cogitationem ab strepitu phantasiarum & verborum abducere. VI. Nihil ad ostentationem, sed solum ad Dei gloriam, & proximorum salutem, vel nostram necessitatem, dicere, aut cogitatione voluere.

Postulatio Taciturnitatis: Domine Iesu Christe, sapientia Patris, in cuius labijs gratia spiritus sancti diffusa est, qua & nihil minus congruum tuæ diuinæ personæ protulisti, & omnia ad salutem hominum necessaria sapientissimè prædicasti: tange labia nostra calculo taciturnitatis ignito, & linguam nostram virtute silentij purifica, vt & necessaria & vtilia suo tempore proferat, & quicquid inutile aut inane est, à nostra mente & labijs abcedat. Amen.

De Modestia. §. XIII.

Modestia, est virtus, quæ externos motus & gestus temperat corporis; quæ ludis & iocis rationis moderationem adhibet, & quæ cultui, & apparatusi personæ debitum modum imponit. Quæ, vt inquit Augustinus, dicta est à modo, sicut à temperie temperantia. Vbi autem modus est atque temperies, nec plus est quicquam, nec minus. Hæc autem in moralibus non videtur à maturitate distingui, vt insinuat Albertus. Vel est Maturitatis fructus; nam ex interna mentis grauitate actiones externæ modum rationi consentaneum accipiunt.

Alberti. supra.

Prover. 25. 28.

Iacobi. 3. 2.

Ecclesi. 33. 1.

Alber. in Paradys. c. 32.

Psal. 38. 5.

Luce. 2. 19.

Aug. lib. de vita beata. c.

Alber. c. 29.

Incitamenta ad Modestiam sunt: I. Consideratio diuinae praesentiae. Nam coram Domino, & summo Domino viuierorum, nihil minus decens, minusue conueniens, aut agendum, aut dicendum est, quod possit tantam maiestatem offendere. Et hac ratione vsus est Paulus ad hanc virtutem suadendam, dicens: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim propè est.] Si ille, qui omnium est Dominus, prope nos est, immò intra nos est, & vniuersarum est nostrarum cogitationum & operationum inspector, non debemus ad aliquid manum aut cogitationem extendere, quod ipse sua sententia condemnet.

Phil. 4. 5.

II. In verbis & actionibus seruata Modestia, mirum in modum mentis profectui & puritati deseruit: Sicut & immodestia sine vilo dubio eidem menti magnum detrimentum infert. Nam corpus & anima, cum in vnam sint personam colligata, mutuo suas affectiones qualitatèque communicant. Et anima læticia gesciens, corpus ipsum pene emortuum exsuscitat, & corpus graui morbo oppressum animam opprimit, & solà corporalia curare & cogitare compellit. Vnde fit vt corpus, per immodestiam effusum, animam distrahatur, & Modestia cohibita, animam quoque colligat atque componat. Meritoq; ex motibus externis de interioribus moribus iudicamus, quòd interiora communiter exteriora sequantur, hæcque certissima sint interiorum indicia. Vnde Ecclesiasticus ait: Ex visu cognoscitur vir, & ab occurfu faciei cognoscitur sensatus.]

Eccles. 19. 26.

II. Modestia magnum momentum habet ad proximorum ædificationem curandam. Ipsi namque qui solum vident in facie, exterioribus ad vitia vel virtutes permouentur: ex illisque, que obijciuntur oculis, de homine bonam aut præposteram opinionem accipiunt. Habitus mentis, inquit Ambrosius, in corporis statu cernitur: hinc homo cordis nostri absconditus, aut lenior, aut iactantior, aut turbidior: aut contra grauior, & constantior, & purior, & maturior aestimatur: Itaque vox quadam est animi, corporis motus.

Ambros. 1. offic. c. 18.

Actiões Modestiae sunt: I. Caput huc illuc leuiter non mouere, sed cum opus est, grauius & maturè conuertere; si verò opus non sit, rectum tenere, & in anteriorem partem tantillum inflectere, non tamen ad latus dextrum nec sinistrum inclinare.

II. Oculos non vagos nec immoderatè eleuatos, sed parum demissos habere, & cum oportuerit, non toruè, sed benignè, non superbè, sed humiliter, non inhonestè, sed castè & pudicè ad aspiciendum leuare; & inter loquendum cum aliis, non in vultus eorum, sed sub oculos, aut etiam sub mentum aspectum defigere.

III. Rugas in fronte, sed multo magis in naso, euitare, & serenitatem mentis faciei serenitate & moderata hilaritate præferre.

IV. Labia nec nimis compressa, nec nimium ducta, tempore silentij tenere: cum verò loquendum est, verba ipsa, ac rationem loquendi, modumque pensare.

V. Vestibus mundis & religiosè compositis amicitia.

VI. Manus mundas, si vestes non sustineant, decenter quieras, & pallio operas, aut aliquantum manibus contactas ob circumspectionem seruare.

VII. Nec nimis lentè, nec nimis festinanter incedere, nisi necessitas vrgeat; & tunc quantum fieri poterit, decoris non obliuisci.

VIII. Omnes gestus ac motus, ita vt apud omnes ædificationem pariant, temperare, & secundum præscriptum ordinis, neminem solum sed fratris associatum incedere. Hæc ferè omnia docuit nos Beatus Pater noster Ignatius: eo pluris aestimanda, quo à sapientissimo vitæ spiritualis magistro profecta.

IX. Si ludis ac iocis, animi remittendi gratia, vtendum est, illi sint rari, personæ, statui, & dignitati ludentis congruentes, & omni iniuria, obicænitæ, illiberalitate, & petulantia vacantes. Ludos autem & iocos moderari, pertinet ad quandam virtutem, Modestiae partem, quam vocant Eutrapeliam, quæ in ludis & iocis decorum seruat.

X. In vestibus etiam modestia seruanda est, non solum quia debent esse decetè mundæ (vt diximus) sed etiam, quia non debent esse nimis delicatæ aut molles; non debent esse curiosæ, vel nitidæ; vel peregrino modo efformatæ, & à nostro statu abhorrentes, quæ aliquam ambitionem, aut animi mollitiem, aut alium affectum minus ordinatum oleant.

XI. Idem omnino seruandum est in suppellectili, in bibliotheca, in apparatu mensæ, & cellarum, & in aliis similibus, quæ omnia talia sint, vt nec nos in varias curas distrahant, nec mentem minus ordinata affectione polluant, nec fratres nostros scandalo aut nota minoris ædificationis lædant.

Postulatio Modestiae: Domine Iesu Christe, cui tanta incrat Modestiae pulchritudo, vt Apostolus tuus nos [per modestiam, & mansuetudinem] tuam ad virtutem hortatus sit: voces, motus, & gestus nostros virtute Moderationis exorna, & ab eis quicquid minus decens est, remoue, vt in his externis mundicia hominis interioris eluceat: & dum interius & exterius compositi esse nitimur, tuas laudes in cordibus nobiscum conuersantium excitare queramus. Amen.

1. Cor. 10. 1.

De Indicis adeptæ Virtutis.

CAPVT X.

EXPLICATA Virtutum natura, nunc de indicis virtutis, à iusto viro adeptæ, agendum est: nec id fuit in omnibus virtutibus sigillatim explicandum, quoniam cognitis in eis omnium virtutum generalibus, facile erit singularum indicia cognoscere, & generalia ad specialia virtutes applicare.

Plura ergo sunt indicia in anima iusta genita in ea & obtenta virtutis. Primum est: Si vitia virtuti opposita sentiat extincta, aut victa, aut magna ex parte compressa. Signum Humilitatis est: si in te amor immoderatus, propria excellentiæ non regnet. Signum Obedientiæ: si in rebus arduis & difficilibus voluntas propria non te dilaniet. Signum Mantiētudinis, si in medijs iniurijs vitium indignatione te ad vindictam accipiendam non pertrahat. Et sic de reliquis. Sicut enim frigus in manu non nisi à calore consumitur; aut minuitur: ita vitium non nisi à suo contrario, nempe à virtute, destruitur, aut eneruatur. Confirmat autem hoc dictum Augustini, quod ad omnes virtutes potest extendi: Augmentum charitatis est diminutio cupiditatis; & perfecta charitas, nulla cupiditas. Sic omnino augmentum humilitatis est diminutio superbiæ; & perfecta humilitas, nulla superbia: Et augmentum paupertatis, diminutio auaritiæ: & perfecta paupertas, nulla auaritia: atque eadem ratio sit de alijs.

Aug.

Quisque